

**Sosiaalivaliokunnan mietintö n:o 44 hallituksen
esityksestä sosiaali- ja terveydenhuollon keskushallinnon uudelle-
enjärjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi**

Eduskunta on 30 päivänä lokakuuta 1990 lähettänyt sosiaalivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 233 sosiaali- ja terveydenhuollon keskushallinnon uudelleenjärjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi.

Sosiaalivaliokunta on eduskunnan päätöksen mukaisesti pyytänyt asiasta talousvaliokunnan lausunnon. Talousvaliokunnan lausunto n:o 7 on tämän mietinnön liitteenä.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina va. kansliapäällikkö Arto V. Klemola, vanhempi hallitussihteeri Mervi Virtanen ja ylitarkastaja Jaana Koski sosiaali- ja terveysministeriöstä, virastovaltuutettu Pekka Ojala valtiovarainministeriöstä, ylijohtaja Timo Lehtinen ja osastopäällikkö Kimmo Leppo lääkintöhallituksesta, pääjohtaja Vappu Taipale sosiaalihallituksesta, apulaisosastopäällikkö Kauko Halminen Kansaneläkelaitoksesta, osastopäällikkö Esko Hänninen Uudenmaan lääninhallituksesta, vanhempi lääninsihteeri Heikki Siirilä Vaasan lääninhallituksesta, osastopäällikkö Jouko Mäkelä Oulun lääninhallituksesta, apulaisosastopäällikkö Rolf Eriksson Suomen Kaupunkiliitosta, taloussuunnittelija Liisa Salonen Suomen Kunnallisliitosta, jaostopäällikkö Erik Nylund Finlands Svenska Kommunförbundista, luottamusmies Olli Simonen, luottamusmies Tina Mattsson ja luottamusmies Tapani Niskanen lääkintöhallituksen eri henkilöstöjärjestöistä sekä luottamusmies Sirpa Taskinen, luottamusmies Annikki Savio ja luottamusmies Kaarina Lauronen sosiaalihallituksen eri henkilöstöjärjestöistä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon keskushallinnon tehtävien jakoa kehitettäväksi. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän yleinen hallinnollinen johtaminen ja ohjaus keskitettäisiin so-

siaali- ja terveysministeriöön. Nykyinen sosiaalihallitus ja lääkintöhallitus ehdotetaan yhdistettäväksi uudeksi sosiaali- ja terveyshallitukseksi. Tämän viraston tehtävänä olisi seurata ja arvioida sosiaali- ja terveydenhuollon kehitystä, tuottaa ja hankkia suunnittelussa, päätöksenteossa ja käytännön toiminnassa tarvittavaa tietoa ja osaamista sekä välittää tätä tietoa. Edelleen sosiaali- ja terveyshallitus toteuttaisi tutkimus- ja kehittämishankkeita, järjestäisi koulutusta ja tekisi tarpeellisia aloitteita ja esityksiä.

Sosiaali- ja terveyshallitukselle kuuluisi terveydenhoitoon ja -suojaan, tartuntatautien vastustamiseen, kemikaalivalvontaan, lääkahuoltoon, terveydenhuollon tuoteturvallisuuteen, raskauden keskeyttämiseen, sterilointiin ja kastroidumiseen liittyviä lupa-asioita sekä eräitä mielenterveyslain mukaisia ja terveydenhuoltohenkilöstön ammatinharjoittamiseen liittyviä hallintotehtäviä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1991. Lait liittyvät valtion vuoden 1991 tulo- ja menoarvioesitykseen.

Sosiaalivaliokunta pitää ehdotettua hallinnon kehittämistä tarkoituksenmukaisena. Samassa yhteydessä on huolehdittava henkilöstön palvelussuhteen jatkumisesta sekä riittävistä voimavaroista niissä virastoissa, joille siirtyy tehtäviä sosiaalihallitukselta tai lääkintöhallitukselta. Sosiaali- ja terveyshallituksen käytettäväksi tulee varata riittävät määrärahat kehittämistoimenpiteisiin, koska näillä voidaan pitkällä aikavälillä parhaiten edistää viraston toimialaan kuuluvia asioita.

Sosiaalivaliokunta pitää tärkeänä, että uuden keskusviraston sisäistä hallinto-organisaatiota luotaessa voidaan sosiaalihuolto ja terveydenhuolto järjestää siten, että ensisijaisena näkökohtana on näiden yhteinen toiminta. Or-

ganisaation luominen siten, että viraston sisällä on erilliset toimintayksiköt sosiaalihuoltoa ja terveydenhuoltoa varten, ei valiokunnan käsityksen mukaan vastaa tavoitetta uuden keskusviraston toimimisesta yhtenä kokonaisuutena.

Hallintojärjestelmän muuttuessa tulee henkilöstöä kouluttaa kaikilla niillä tasoilla, joille siirtyy hallinnon uudistamisen seurauksena uusia tehtäviä.

Valiokunta pitää tärkeänä, että uuden sosiaali- ja terveyshallituksen toimintaedellytykset turvataan. Tästä syystä valiokunta ehdottaa kyseistä virastoa koskevan lain 6 §:ään lisättäväksi Kansaneläkelaitoksen niiden viranomaisten joukkoon, joilta sosiaali- ja terveyshallituksella on oikeus saada tieto.

Valiokunnan käsityksen mukaan sosiaali- ja terveyshallituksen toimintaedellytysten kannalta on tärkeää, että se saa maksutta tiedot, joita se tarvitsee toiminnassaan muilta viranomaisilta. Tästä syystä valiokunta ehdottaa virastoa koskevan lain 6 §:ään otettavaksi asiaa koskevan säännöksen.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan lääkärin toimen harjoittamisesta annetun lain muutosehdotuksessa oleva maininta siitä, että kotimaisen lääketieteellisen perustutkinnon tai ulkomaisen vastaavan tutkinnon suorittanut saisi toimia vain apulaislääkärin virassa, on tarpeettoman suppea. Erityisestä syystä tulee sallia tällaisen henkilön toimia myös muissa lääkärintehtävissä. Vastaavasti lääketieteen opiskelijan tulee voida toimia väliaikaisesti muussakin virassa, toimessa tai tehtävässä. Tästä syystä sosiaalivaliokunta ehdottaa kyseisen lain 2 §:ää muutettavaksi. Vastaavat muutokset on tehtävä myös ehdotukseen laiksi hammaslääkärin toimen harjoittamisesta annetun lain muuttamisesta.

Sosiaalivaliokunta ei pidä perusteltuna, että lastensuojelulain mukaisen yksityisen lastensuojelulaitoksen toiminta voidaan järjestää ilman lupaa. Lastensuojelulaitosten uusien muo-

tojen syntyessä on tarpeellista, että viranomaiset voivat muutoinkin kuin vain ilmoitusten perusteella seurata toiminnan laatua ja laajuutta. Valiokunta ehdottaa tästä syystä lastensuojelulakia muutettavaksi.

Äitiysavustuslain muutosehdotuksen nojalla äitiysavustusten suorittamista valvoisi lääninhallitus. Kun tämä hajauttaa tarpeettomasti äitiysavustusten jakelua ja suorittamista, sosiaalivaliokunta ehdottaa tältä osin tehtävät ja toimivallan pidettäväksi keskushallinnossa ja sosiaali- ja terveyshallituksessa.

Valiokunta ei ole katsonut aiheelliseksi tehdä muutosta sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain 5 §:ään.

Valiokunta ehdottaa käsitteen avauspaikka säilyttämistä kuolemansyyn selvittämisestä annetussa laissa.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että henkilöstöä kuullaan hallinnon uudistamisen jatkovalmistelussa ja erityisesti asetuksia valmisteltaessa. Yleisesti valtion hallinnossa tulee tehostaa osallistumisjärjestelmien toimivuutta ja laajentaa niissä käsiteltävien asioiden piiriä. Näiden järjestelmien merkitys korostuu erityisesti nyt esillä olevan tapaisissa suurissa organisaatiomuutoksissa. Sosiaalivaliokunta pitää tärkeänä, että sosiaali- ja terveyshallituksen johtokunnassa on viraston henkilöstön edustus.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Tähän ja edellä sanottuun viitaten sosiaalivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotukset n:o 2, 5—29, 31, 33—35, 37—51 ja 53—55 hyväksyttäisiin muuttamattomana ja

että lakiehdotukset n:o 1, 3, 4, 30, 32, 36 ja 52 hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

sosiaali- ja terveyshallituksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1—5 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 §

Sosiaali- ja terveyshallituksella on pyynnöstä oikeus saada *maksutta* kuntien ja kuntainliitojen sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta ja laitoksilta, (*poist.*) valtion viranomaisilta ja laitoksilta *sekä kansaneläkelaitokselta* 2 §:ssä tarkoitettujen suunnittelu-, tutkimus- ja tilastointitehtävien hoitamiseksi tarpeelliset tiedot

ja selvitykset. Sosiaali- ja terveyshallituksella on oikeus saada salassapidettäviksi säädettyjä sekä henkilörekisterilain (471/87) 6 §:ssä tarkoitettuja arkaluonteisia henkilötietoja vain tutkimus- ja tilastotehtäviä varten, jos kyseisten tehtävien asianmukainen hoitaminen sitä välttämättä edellyttää.

(2 mom. kuten hallituksen esityksessä)

7—10 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3.

Laki

lääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan lääkärintoimen harjoittamisesta 14 päivänä heinäkuuta 1978 annetun lain (562/78) 2 §, 3 §:n 1 momentti, 4 ja 5 §, 6 §:n 2—4 momentti, 7 §:n 1 momentti, 8 §, 9 §:n 1 ja 5 kohta, 11 §:n 1 momentti, 13 ja 14 §, 15 §:n 1 ja 2 momentti, 16 §, 17 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 18—20, 20 a, 21, 26, 28 ja 29 § sekä 30 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentti, 14 §, 15 §:n 1 ja 2 momentti sekä 20 a ja 28 § 31 päivänä joulukuuta 1987 annetussa laissa (1288/87), 13 ja 26 § osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla, 6 §:n 2—4 momentti 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa (147/90), sekä 9 §:n 1 ja 5 kohta 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa (153/90), seuraavasti:

2 §

Se, joka on suorittanut kotimaan korkeakoulussa lääketieteellisen perustutkinnon tai ulkomaan korkeakoulussa sosiaali- ja terveyshallituksen hyväksymän vastaavan tutkinnon ja osoittanut täyttävänsä asetuksella säädetyt mahdolliset muut pätevyysvaatimukset, saa harjoittaa lääkärintointia terveyskeskuksen, kunnallisen sairaanhoitolaitoksen, muun kunnan tai kuntainliiton tai valtion sairaanhoitolaitoksen taikka sosiaali- ja terveyshallituksen hyväksymän muun vastaavan laitoksen apulaislääkärin virassa, toimessa tai tehtävässä ja

erityisestä syystä muussakin lääkärin tehtävässä kuin apulaislääkärinä.

Lääketieteen opiskelija, joka on saavuttanut asetuksella säädetyn opintovaiheen, saa väliaikaisesti harjoittaa lääkärintointia 1 momentissa tarkoitettussa (*poist.*) virassa, toimessa tai tehtävässä.

3—9, 11, 13—20, 20 a, 21, 26 ja 28—30 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

4.

Laki**hammaslääkärintoimen harjoittamisesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan hammaslääkärintoimen harjoittamisesta 14 päivänä heinäkuuta 1978 annetun lain (563/78) 2 §, 3 §:n 1 momentti, 4 ja 5 §, 6 §:n 2—4 momentti, 7 §:n 1 momentti, 8 §, 9 §:n 1 ja 4 kohta, 11 §:n 1 momentti, 13 ja 14 §, 15 §:n 1 ja 2 momentti, 16 §, 17 §:n 1, 3 ja 4 momentti, 18—20, 20 a, 21, 26, 28 ja 29 § sekä 30 §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 3 §:n 1 momentti, 6 §:n 3 momentti, 14 §, 15 §:n 1 ja 2 momentti sekä 20 a ja 28 § 31 päivänä joulukuuta 1987 annetussa laissa (1289/87), 13 ja 26 § osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla, 6 §:n 2 ja 4 momentti 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa (148/90), sekä 9 §:n 1 ja 4 kohta 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa (154/90), seuraavasti:

2 §

Se, joka on suorittanut kotimaan korkeakoulussa hammaslääketieteellisen perustutkinnon tai ulkomaan korkeakoulussa sosiaali- ja terveyshallituksen hyväksymän vastaavan tutkinnon ja osoittanut täyttävänsä asetuksella säädettyt mahdolliset muut pätevyysvaatimukset, saa harjoittaa hammaslääkärin tointa terveyskeskuksen, kunnallisen sairaanhoitolaitoksen, muun kunnan tai kuntainliiton tai valtion sairaanhoitolaitoksen taikka sosiaali- ja terveyshallituksen hyväksymän muun vastaavan laitoksen apulaislääkärin virassa, toimessa tai

tehtävässä *ja erityisestä syystä muussakin hammaslääkärin tehtävässä kuin apulaislääkärinä.*

Hammaslääketieteen opiskelija, joka on saavuttanut asetuksella säädetyn opintovaiheen, saa väliaikaisesti harjoittaa hammaslääkärintointia 1 momentissa tarkoitetussa (*poist.*) virassa, toimessa tai tehtävässä.

3—9, 11, 13—20, 20 a, 21, 26 ja 28—30 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

30.

Laki**sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta 17 päivänä syyskuuta 1982 annetun lain (677/82) 12 §:n 2 momentti sekä 13 ja 15 §,

sellaisina kuin niistä ovat 12 §:n 2 momentti 15 päivänä joulukuuta 1989 annetussa laissa (1139/89) ja 15 § 31 päivänä maaliskuuta 1988 annetussa laissa (300/88), sekä

muutetaan (poist.) 6 §:n 2 ja 3 momentti ja 26 §, sellaisina kuin *ne* ovat, 6 §:n 2 ja 3 momentti 2 päivänä kesäkuuta 1989 annetussa laissa (513/89) ja 26 § osittain muutettuna mainitulla 31 päivänä maaliskuuta 1988 annetulla lailla, seuraavasti:

5 §
(*Poist.*)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
(Kuten hallituksen esityksessä)

6 ja 26 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

32.

L a k i

lastensuojelulain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 5 päivänä elokuuta 1983 annetun lastensuojelulain (683/83) 33 ja 43 § sekä 45 §:n 2 momentti seuraavasti:

33 §

Yksityisen laitoksen perustaminen ja valvonta

Yksityisen lastensuojelulaitoksen *perustamiseen, laajentamiseen* ja toiminnan *olennaiseen muuttamiseen antaa luvan lääninhallitus.*

43 ja 45 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

36.

L a k i

äitiysavustuslain 10 ja 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 13 päivänä kesäkuuta 1941 annetun äitiysavustuslain (424/41) 10 ja 11 §, näistä 10 § sellaisena kuin se on 4 päivänä heinäkuuta 1969 annetussa laissa (465/69), seuraavasti:

10 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Korvaus kunnan varoista maksetuista avustuksista suoritetaan hakemuksesta kunnalle kalenterivuositain. Kunnan tulee hakea korvausta *sosiaali- ja terveyshallitukselta* neljän kuukauden kuluessa kunkin kalenterivuoden päätymisestä uhalla, että oikeus siihen muuten voidaan katsoa menetetyksi.

11 §

Sosiaali- ja terveyshallituksen asiana on valvoa, että kunta suorittaessaan äitiysavustuksia noudattaa tätä lakia sekä sen nojalla annettuja säännöksiä.

Kunta on velvollinen vaadittaessa esittämään *sosiaali- ja terveyshallitukselle* valvontaa varten tarpeelliset asiakirjat ja muut selvitykset.

Voimaantulosäännös

(Kuten hallituksen esityksessä)

52.

Laki**kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 3 ja 13 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan kuolemansyyn selvittämisestä 1 päivänä kesäkuuta 1973 annetun lain (459/73) 3 ja 13 § näin kuuluviksi:

3 §
 (Kuten hallituksen esityksessä)

hyväksymässä sairaalassa tai muussa *avauspaikassa*.

13 §
 Ruumiinavaus suoritetaan lääninhallituksen

Voimaantulosäännös
 (Kuten hallituksen esityksessä)

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 1990

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinari, varapuheenjohtaja Louvo ja jäsenet Alaharja, Alaranta, Hurskainen (osittain), Kan-

kaanniemi, Kärhä, P. Leppänen, Mäkipää, Nordman (osittain), Paavilainen (osittain), Rinne, Stenius-Kaukonen, Taina ja Väistö.

Vastalauseita**I**

Sosiaalivaliokunta esittää mietinnössään n:o 44 lähes muuttamattomana hyväksyttäväksi hallituksen esityksen n:o 233 sosiaali- ja terveydenhuollon keskushallinnon uudelleenjärjestämisestä koskevaksi lainsäädännöksi. Hallinnon kehittäminen on tarpeen ja kannatettavaa.

Hallituksen esitys sisältää useita muutoksia, jotka eivät ole välttämättömiä hallinnonuudistuksen kannalta. Tällaisiin muutoksiin sosiaalivaliokunta ei ole paneutunut kiireen vuoksi riittävän syvällisesti, mutta esittää siitä huolimatta näitä hyväksyttäväksi. Tällainen menettely ei ole perusteltua lainsäädäntötyötä.

Hallitus esittää sterilöimislain, kastroidimislain ja raskauden keskeyttämisestä annetun lain muuttamista niin, että nykyiset lääkintöhallituksen erityisistunnon lisäasiantuntijat poistettaisiin lain edellyttämänä päätöksentekijöinä. Näistä säädettäisiin mahdollisesti asetuksessa, mutta asia on täysin avoin. Onkin mahdollista, että edes asetukseen ei tule selkeitä määräyksiä siitä, että näihin ihmiselämän arvoa läheisesti koskettaviin ratkaisuihin paneuduttaisiin asianmukaisella vakavuudella. Mm. raskauden keskeytykset sosiaalisista syistä korkean elintason omaavassa maassamme

ovat sangen yleisiä ja ovat osaltaan johtamassa kansaamme väestöpoliittiseen katastrofiin, työvoimapulaan ja muihin vaikeuksiin.

Mainitut lait tulee jättää ennalleen eli erityisasiantuntijamääräykset on jätettävä lakeihin. Näitä asioita ei ole syytä muuttaa budjettilaeilta kiireessä.

Lisäksi tulee eduskunnan kumota erityisesti vammaisten ihmisarvoa syvästi loukkaava ras-
kauden keskeytyksestä annetun lain 5 a §.

Edelleen on tarpeen jättää voimaan alkoholi-
lain 71 §:ään sisältyvä määräys siitä, että ny-

kyisin lääkintöhallituksen tehtävänä oleva al-
koholipitoisten aineiden käytön valvonta säilyy
asiantuntijavirastolla eikä sitä siirretä yksin
Alko Oy:lle, joka ei tällaista valvontaa ole
oikea taho suorittamaan.

Edellä olevan perusteella ehdotan,

*että valiokunnan mietintöön sisälty-
vät lakiehdotukset hyväksyttäisiin muu-
toin, mutta*

*että 25., 26., 27. ja 45. lakiehdotus
hyväksyttäisiin näin kuuluvina:*

25.

Laki

steriloimislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 24 päivänä huhtikuuta 1970 annetun steriloimislain (283/70) 4, 5 ja 8 §,
sellaisina kuin niistä ovat 4 ja 5 § 31 päivänä tammikuuta 1985 annetussa laissa (125/85),
seuraavasti:

4 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

ollessa, siten kuin asetuksella tarkemmin sää-
detään.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

5 §

Tässä laissa tarkoitetut sosiaali- ja terveys-
hallitukselle kuuluvat asiat käsitellään erityisis-
tunnossa *oikeustiedettä, psykiatriaa, synnytys-
ja perinnöllisyysoppia sekä sosiaalista asian-
tuntemusta edustavien lisäjäsenten saapuvilla*

8 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

26.

Laki

kastroimislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 24 päivänä huhtikuuta 1970 annetun kastroimislain (282/70) 4 §, 7 §:n 1 momentti
ja 8 § seuraavasti:

4 §

Kastroimiseen voidaan ryhtyä vain sosiaali-
ja terveyshallituksen luvalla. Nämä ja muut
tässä laissa tarkoitetut sosiaali- ja terveyshalli-
tukselle kuuluvat asiat käsitellään erityisistun-
nossa *oikeustiedettä, psykiatriaa, ja endokri-
nologiaa edustavien lisäjäsenten saapuvilla ol-
lessa*, niin kuin siitä asetuksella tarkemmin
säädetään.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

7 ja 8 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

27.

L a k i**raskauden keskeyttämisestä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan raskauden keskeyttämisestä 24 päivänä maaliskuuta 1970 annetun lain (239/70) 5 a §, *sellaisena kuin se on* 12 päivänä heinäkuuta 1985 annetussa laissa (572/85), *muutetaan* 5 §:n 3 momentti, *(poist.)* 6 §:n 1 ja 3 momentti sekä 8, 10 ja 11 §, *sellaisena kuin niistä on* 6 §:n 1 momentti osittain muutettuna *(poist.)* mainitulla 12 päivänä heinäkuuta 1985 annetulla lailla, seuraavasti:

5 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

5 a §

(Poist.)

6 ja 8 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

10 §

Tämän lain 1, 5 ja 6 §:n mukaan sosiaali- ja terveyshallitukselle kuuluvat asiat käsitellään

erityisistunnossa *oikeustiedettä, psykiatriaa, synnytys- ja perinnöllisyysoppia sekä sosiaalis- ta asiantuntemusta edustavien lisäjäsenten saapuvilla ollessa*, niin kuin siitä asetuksella tarkemmin säädetään.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

11 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

45.

L a k i**alkoholilain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan 26 päivänä heinäkuuta 1968 annetun alkoholilain (459/68) 57 §:n 1 momentti ja 66 §:n 1 momentti *(poist.)*, *sellaisina kuin ne ovat* 31 päivänä joulukuuta 1987 annetussa laissa (1278/87), *muutetaan* 71 §:n 1 momentti, *sellaisena kuin se on* mainitussa 31 päivänä joulukuuta 1987 annetussa laissa, sekä *lisätään* 57 §:n 2 momenttiin uusi 6 kohta ja 66 §:n 2 momenttiin uusi 4 kohta seuraavasti:

57 ja 66 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

71 § (Uusi)

Sosiaali- ja terveyshallitus valvoo lääkkeiksi tai niiden puolivalmisteiksi taikka niiden raaka-aineeksi tarkoitettujen alkoholipitoisten aineiden käyttöä ja myyntiä apteekeissa sekä lääketehtaissa samoin kuin lääketukkauppojen harjoittamaa maahantuontia ja myyntiä sekä antaa niistä tarkempia määräyksiä. So-

siaali- ja terveyshallitus valvoo myös sairaaloille, terveyskeskuksille sekä yksityisille sairaanhoito- ja tutkimuslaitoksille lääkintötarkoitukseen tai niiden työssä käytettäväksi luovutettujen alkoholipitoisten aineiden samoin kuin alkoholipitoisten lääkkeiden käyttöä.

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 1990

Toimi Kankaanniemi

II

Valiokunnan mietintöön hallituksen esityksestä n:o 233 sosiaali- ja terveydenhuollon keskushallinnon uudelleenjärjestämisestä koskeksi lainsäädännöksi esitämme vastalauseenamme seuraavaa:

Uuden sosiaali- ja terveystalituksen perustamista koskeva organisaatiouudistus on toteutettu väärässä järjestyksessä. Henkilöstön kannatoille ja mielipiteille ei ole annettu niille kuuluvaa arvoa. Edelleenkin epäselvää on, mihin tehtäviin monet entisen organisaation työ- ja virkasuhteessa oleva henkilöt sijoittuvat uudessa organisaatiossa. Henkilöstön asema pääkaupunkiseudulla on turvattava.

Uudistuksen toteuttamiseen vuoden 1991 tulo- ja menoarviossa esitetyt kehittämisrahat ovat niin niukat, että ne eivät juurikaan anna edellytyksiä uuden lain mukaiseen toimintaan.

Tämän vuoksi mielestämme olisi tullut lausua:

”Sosiaalivaliokunta edellyttää, että sosiaali- ja terveystalituksen käytettäväksi varataan riittävät määrärahat kehittämistoimenpiteisiin, koska näillä voidaan pitkällä aikavälillä parhaiten edistää viraston toimialaan kuuluvia asioita”.

Keskushallintoa uudistettaessa ei tulisi perustaa ylijohtajan virkoja, vaan määrätä esim. hallinto-osaston osastopäällikkö toimimaan ylijohtajana.

Sosiaali- ja terveysministeriön ja yhdistetyn keskusviraston työnjako tulee toteuttaa siten, että myös lakiesitykset vastaavat ehdotettua periaatetta, jonka mukaan asiantuntijaohjaus säilyy keskusvirastolla.

Tämän perusteella ja viitaten sosiaalitalituksen esittämään kantaan voidaan todeta, että muun muassa avioliittolain mukainen perheasioiden sovittelu ei kuulu resurssiohjauksen piiriin, koska sitä varten ei ole esimerkiksi erillisiä virkoja, vaan se on puhtaasti sisällöllisen kehittämisen aluetta. Sillä on erityisen tärkeä yhteys perheneuvontaan, mielenterveys-työhön ja itsemurhien ehkäisyyn.

Tämän mukaisesti valiokunnan olisi tullut muuttaa esitystä avioliittolain 22 §:n muuttamisesta niin, että säännöksessä mainitut tehtävät kuuluisivat sosiaali- ja terveysministeriön alaisena sosiaali- ja terveystalitukselle.

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvät lakiehdotukset hyväksyttäisiin muutoin sellaisenaan, mutta

että 30. lakiehdotus hyväksyttäisiin hallituksen esityksen mukaisena, ja

että 39. lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:

39.

Laki

avioliittolain 22 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 13 päivänä kesäkuuta 1929 annetun avioliittolain (234/29) 22 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 16 päivänä huhtikuuta 1987 annetussa laissa (411/87) sekä lisätään 22 §:ään uusi 3 momentti, seuraavasti:

22 §

Perheasioiden sovittelun yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön alaisena *sosiaali- ja terveystalitukselle*.

(3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 1990

Marjatta Stenius-Kaukonen

Pekka Leppänen

III

Uudistuksen lähtökohdat ovat oikeat: purkaa sosiaali- ja terveydenhuollon keskushallinnon kaksinkertaisuus ja yhdistää sosiaali- ja terveyshallinto myös keskusvirastotasolla.

Uudistus jää kuitenkin pahasti kesken ja lopputulos on erittäin epätydyttävä. Jäljelle jää erittäin laaja virasto, jonka tehtäväkuva on erittäin kirjava. Keskusvirastona sillä tulee olemaan vaikeuksia toimia todellisena tutkimus- ja asiantuntijalaitoksena. Erityisasiantuntemusta vaativat hallintopäätökset tullaan aiemman asiantuntijakollegion sijasta tekemään entistä virkavaltaisemmin.

Vaikka varsinaista sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevat suunnittelu- ja hallintotehtävät siirtyvät sosiaali- ja terveysministeriöön ja lääninhallituksiin, ei valmistavaa virkamieskuntaa juurikaan siirretä näille tasoille. Näin esimerkiksi hammashuoltoa koskevat suunnittelu- ja hallintotehtävät siirtyvät ministeriöön, mutta vastaavat virat eivät. Työnjakoon ja tarkoituksenmukaiseen henkilökunnan jakau-

tumiseen uuden viraston ja toisaalta ministeriön, lääninhallitusten, muiden tutkimuslaitosten ja kuntien keskusjärjestöjen välillä olisi tullut kiinnittää enemmän huomiota. Uuden keskusviraston tietojen saantia ja muita valtuuksia terveyskeskuksia ja sairaaloita ylläpitäviin kuntiin ja kuntainliittoihin nähden olisi myös tullut selkiinnyttää.

Hyvään lainvalmistelutapaan kuuluu, että eduskunnalle annettaisiin riittävän pitkä aika perehtyä näinkin laajaan ja tärkeään hallinnon uudistukseen. Kysymyksessä ei ole pelkästään tekninen muutos, vaan sosiaalihallinnon menettelytavat muuttuvat tärkeissä asioissa. Tämä lakipaketti käsiteltiin valiokunnassa muiden budjettilakien yhteydessä liian hätäisellä aikataululla.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvät 1., 25., 26., 39. ja 49. lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina:

1.

Laki

sosiaali- ja terveyshallituksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämis- ja hallintotehtäviä varten on sosiaali- ja terveysministeriön alaisena (*poist.*) sosiaali- ja terveyshallitus.

2 §

Sosiaali- ja terveyshallituksen tehtävänä on seurata ja arvioida sosiaali- ja terveydenhuollon toimintaa ja kehitystä, tuottaa ja hankkia sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelussa, päätöksenteossa ja käytännön toiminnassa tarvittavaa kotimaista ja kansainvälistä tietoa ja osaamista sekä välittää sitä käyttäjille tuottamalla yleiseen käyttöön sosiaalihuoltoa ja terveydenhuoltoa koskevia virallisia ja muita tilastoja sekä tilastollisia tutkimuksia ja selvityksiä, toteuttamalla tutkimus- ja kehittämishank-

keita, järjestämällä koulutusta ja (*poist.*) teke-mällä sosiaali- ja terveydenhuollon kehittä-miseksi tarpeellisia aloitteita ja esityksiä.

Lisäksi sosiaali- ja terveyshallituksen on huolehdittava niistä yleisistä terveydenhoitoa ja -suojelua sekä tartuntatautien vastustamista ja kemikaalivalvontaa, lääkehuoltoa, terveydenhuollon tuoteturvallisuutta ja terveydenhuoltohenkilöstön ammatinharjoittamista koskevista (*poist.*) valvontatehtävistä sekä muista hallintotehtävistä, jotka laissa tai asetuksessa taikka niiden nojalla sen tehtäväksi säädetään tai määrätään, sekä niistä tehtävistä, jotka sosiaali- ja terveysministeriö sille määrää.

3—10 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

25.

Laki

steriloimislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 24 päivänä huhtikuuta 1970 annetun steriloimislain (283/70) 4, 5 ja 8 §, sellaisina kuin niistä ovat 4 ja 5 § 31 päivänä tammikuuta 1985 annetussa laissa (125/85), seuraavasti:

4 §
 (Kuten valiokunnan mietinnössä)

ollessa siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään.
 (2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

5 §
 Tässä laissa tarkoitetut sosiaali- ja terveyshallitukselle kuuluvat asiat käsitellään erityisistunnossa *oikeustiedettä, psykiatriaa, synnytys- ja perinnöllisyysoppia sekä sosiaalista asian-
 tuntemusta edustavien lisäjäsenten saapuvilla*

8 §
 (Kuten valiokunnan mietinnössä)
 Voimaantulosäännös
 (Kuten valiokunnan mietinnössä)

26.

Laki

kastroimislain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 24 päivänä huhtikuuta 1970 annetun kastroimislain (282/70) 4 §, 7 §:n 1 momentti ja 8 § seuraavasti:

4 §
 Kastroimiseen voidaan ryhtyä vain sosiaali- ja terveyshallituksen luvalla. Nämä ja muut tässä laissa tarkoitetut sosiaali- ja terveyshallitukselle kuuluvat asiat käsitellään erityisistunnossa *oikeustiedettä, psykiatriaa ja endokrinologiaa edustavien lisäjäsenten saapuvilla ollessa*, niin kuin siitä asetuksella tarkemmin säädetään.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

7 ja 8 §
 (Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös
 (Kuten valiokunnan mietinnössä)

39.

Laki

avioliittolain 22 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan 13 päivänä kesäkuuta 1929 annetun avioliittolain (234/29) 22 §:n 1 momentti, sellaisena kuin se on 16 päivänä huhtikuuta 1987 annetussa laissa (411/87) sekä *lisätään* 22 §:ään uusi 3 momentti, seuraavasti:

22 §
 Perheasioiden sovittelun yleinen suunnittelu, ohjaus ja valvonta kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön *alaiselle sosiaali- ja terveyshallitukselle*.

(3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulo- ja soveltamissäännös
 (Kuten valiokunnan mietinnössä)

49.

Laki**nuorten työntekijäin suojelusta annetun lain 14 ja 19 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan nuorten työntekijäin suojelusta 29 päivänä joulukuuta 1967 annetun lain (669/67) 14 §:n 6 momentti ja 19 §:n 2 momentti seuraavasti:

14 §

— — — — —
Sosiaali- ja terveysministeriö voi työministe-
riötä ja sosiaali-ja terveyshallitusta kuultuaan
 antaa tarkempia ohjeita siitä, mitä lääkärintar-

kastuksessa on otettava huomioon.
 — — — — —

19 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 23 päivänä marraskuuta 1990

Juhani Alaranta**Matti Väistö**

EDUSKUNNAN
TALOUSVALIOKUNTA

Helsingissä

21 päivänä marraskuuta 1990

Lausunto n:o 7

Sosiaalivaliokunnalle

Sosiaalivaliokunta on 31 päivänä lokakuuta päivätyllä kirjeellään pyytänyt eduskunnan päätöksen mukaisesti talousvaliokunnan lausuntoa hallituksen esityksestä n:o 233 laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon keskushallinnon uudelleenjärjestämistä koskevaksi lainsäädännöksi.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina va. kansliapäällikkö Arto V. Klemola, hallitusneuvos Reijo Kärkkäinen, vt. lainsäädäntöneuvos Mervi Virtanen, vt. vanhempi hallitussihteeri Jaana Koski ja ylitarkastaja Pentti Karhu sosiaali- ja terveysministeriöstä, osastopäällikkö Esko Hänninen Uudenmaan lääninhallituksesta, pääjohtaja Vappu Taipale sosiaalihallituksesta, ylijohtaja Timo Lehtinen ja osastopäällikkö Kimmo Leppo lääkintöhallituksesta, terveysasainpäällikkö Matti Laiho Suomen Kaupunkiliitosta, taloussuunnittelija Liisa Salonen Suomen Kunnallisliitosta, jaostopäällikkö Erik Nylund Finlands svenska kommunförbundet, lakimies Synnöve Amberla Sairaalaliitosta, tietosuojavaltuutettu Anna-Riitta Wallin, osastonjohtaja Jaakko Penttinen kansanterveyslaitoksesta, apulais-toiminnanjohtaja Santero Kujala Suomen Lääkäriliitosta, toiminnanjohtaja Atila Samaletdin Suomen Hammaslääkäriliitosta, osastopäällikkö Maija Anttila ja lakimies Matti Lepälä Terveydenhuoltoalan Ammattijärjestö TEHY ry:stä sekä puheenjohtaja Aulis Potinkara, varapuheenjohtaja Pirkko Lahti ja pääsihteeri Jouko Vasama Sosiaali- ja terveysjärjestöjen Yhteistyöyhdistys YTY ry:stä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan sosiaali- ja terveydenhuollon keskushallinnon tehtävien jakoa tarkennettavaksi siten, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmän yleinen hallinnollinen johtaminen ja ohjaus keskitetään sosiaali- ja terveysministeriöön. Sosiaali-

huollon ja terveydenhuollon yhteistoiminnan parantamiseksi keskushallinnossa ehdotetaan, että sosiaalihallitus ja lääkintöhallitus yhdistetään ja että uudesta virastosta muodostetaan sosiaali- ja terveyshallitus.

Esitys liittyy vuoden 1991 tulo- ja menoarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1991.

Valiokunnan mielestä sosiaali- ja terveydenhuollon keskushallinnon uudelleenjärjestämistä koskeva lainsäädäntöuudistus on tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen. Valiokunta katsoo keskusvirastojen yhdistämisen vähentävän viranomaistasoja ja byrokratiaa ja vahvistavan sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyötä.

Valiokunta katsoo viraston tehtäviä ja asemaa määrittelevän lainsäädännön muodostavan hyvän perustan uuden sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntija- ja kehittämistehtäviin painottuvan viraston monipuoliselle ja aktiiviselle toiminnalle. Valiokunta korostaa henkilökunnan merkitystä uudelleenorganisoinnin toteutuksessa. Ottaen huomioon organisaatiouudistuksen pitkän valmisteluvaiheen ja sen aiheuttaman epätietoisuuden tulee toimeenpanovaiheessa kiinnittää erityistä huomiota henkilöstön tiedottamiseen ja osallistumiseen sekä uusiin tehtäviin motivointiin.

Valiokunta korostaa keskusvirastoissa muotoutuneen sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntemuksen merkitystä. Asiantuntijoiden panoksesta tulee huolehtia myös ratkaisuvaltaa omaavissa tehtävissä niin uudessa virastossa kuin ministeriössä, johon nämä asiat pääosin siirtyvät.

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että melko laajaksi muotoutuvaa uutta virastoa ollaan toisaalta voimakkaasti kehittämässä neuvoo-antavaksi

asiantuntija-, kehittämis- ja tutkimuslaitokseksi, mutta toisaalta virasto tulee edelleen hoitamaan joitakin entisten keskusvirastojen oikeudellis-hallinnollisia tehtäviä. Kahtiajakoisuus ilmenee myös viraston nimen säätelevässä hallintolain 1 §:ssä, jossa sosiaali- ja terveyshallitusta luonnehditaan asiantuntijakeskusvirastoksi.

Valiokunnan mielestä huomiota on kiinnitettävä myös työnjakoon ja yhteistyöhön muiden alalla toimivien julkisten laitosten kanssa. Viraston asiantuntijatehtävät ovat osittain samantyyppisiä kuin kansanterveyslaitoksella, Sairaalaliitolla ja kuntien keskusjärjestöillä.

Valiokunta toistaa julkisen hallinnon uudistamista koskevasta valtioneuvoston selonteosta antamassaan lausunnossa (n:o 3) esittämänsä vaatimuksen uudistuksen seurannasta. Pysyväisluonteisen seurantajärjestelmän avulla mahdolliset uhat voidaan ottaa riittävän ajoissa huomioon ja virheet korjata. Viraston kehittämistyön edetessä voidaan seurannan avulla

puuttua myös mahdollisiin voimavarojen väärinmitoituksiin.

Valiokunnan mielestä lakiuudistuksessa olisi voitu ehdotusta selvemmin pitäytyä ainoastaan hallinnon uudelleenjärjestelyistä johtuvissa muutoksissa. Saadun selvityksen perusteella valiokunta katsoo lastensuojelulain muuttamisesta annetussa ehdotuksessa 33 §:n muutoksen olevan tarpeeton. Yksityisen lastensuojelulaitoksen perustamisen, laajentamisen ja toiminnan oleellisen muuttamisen on tarkoituksenmukaista olla edelleen luvanvaraista. Myöskään ehdotuksessa äitiysavustuslain 10 ja 11 §:n muuttamisesta 11 §:n muuttaminen niin, että lääninhallitus valvoisi kuntien äitiysavustusten suorittamista, ei ole perusteltua.

Talousvaliokunta esittää lausuntonaan kunnioittavasti,

että sosiaalivaliokunta ottaisi edellä lausutun huomioon laatiessaan mietintöään.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lindroos, varapuheenjohtaja Laurila ja jäsenet Dromberg, Huuhtanen, Jouppila, Lapiolahti,

Mönkäre, J. Roos, Vastamäki ja Wasz-Höckert sekä varajäsenet von Bell ja Kankaanniemi.

Eriäviä mielipiteitä

I

Uudistuksen lähtökohdat ovat oikeat: purkaa sosiaali- ja terveydenhuollon keskushallinnon kaksinkertaisuus ja yhdistää sosiaali- ja terveyshallinto myös keskusvirastotasolla.

Uudistus jää kuitenkin pahasti kesken ja lopputulos on erittäin epätydyttävä. Jäljelle jää erittäin laaja virasto, jonka tehtäväkuva on erittäin kirjava. Keskusvirastona sillä tulee olemaan vaikeuksia toimia todellisenä tutkimus- ja asiantuntijalaitoksena. Erityisasiantunte-

musta vaativat hallintopäätökset tullaan aieman asiantuntijakollegion sijasta tekemään entistä virkavaltaisemmin.

Vaikka varsinaista sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevat suunnittelu- ja hallintotehtävät siirtyvät sosiaali- ja terveysministeriöön ja lääninhallituksiin, ei valmistavaa virkamieskuntaa juurikaan siirretä näille tasoille. Näin esimerkiksi hammashuoltoa koskevat suunnittelu- ja hallintotehtävät siirtyvät ministeriöön,

mutta vastaavat virat eivät. Työnjakoon ja tarkoituksenmukaiseen henkilökunnan jakautumiseen uuden viraston ja toisaalta ministeriön, lääninhallitusten, muiden tutkimuslaitosten ja kuntien keskusjärjestöjen välillä olisi

tullut kiinnittää enemmän huomiota. Uuden keskusviraston tietojen saantia ja muita valtuuksia terveyskeskuksia ja sairaaloita ylläpitäviin kuntiin ja kuntainliittoihin nähden olisi myös tullut selkiinnyttää.

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 1990

Jorma Huuhtanen

II

Talousvaliokunta on antanut lausunnon n:o 7 sosiaalivaliokunnalle hallituksen esityksestä n:o 233 laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon keskushallinnon uudelleenjärjestämisestä koskeaksi lainsäädännöksi. Esityksen tavoitteet hallinnolliselta kannalta ovat kannatettavat ja oikeasuuntaiset.

Hallituksen esitys, jota on yleisesti kuvattu vain hallinnolliseksi uudistukseksi, sisältää useita yksittäisten lakien muutoksia, jotka eivät ole vain hallinnollisia, vaan muuttavat lakien sisältöä muiltakin osin.

Talousvaliokunnan olisi tullut paneutua terveydenhuollon alaan sisältyvien lakiesitysten sisällöllisiin muutoksiin huomattavasti syvällisemmin kuin mitä tapahtui. Kun erityisesti sterilöimislain 5 §:ään, kastroimislain 4 §:ään, raskauden keskeyttämisestä annetun lain

10 §:ään, alkoholilain 71 §:ään sekä kuulo- vammaisten ja näkövammaisten sekä liikunta- vammaisten kouluista annetun lain 4 §:n muuttamisesta annettuihin lakeihin sisältyy sellaisia sisällöllisiä muutoksia, jotka eivät itse hallinnonuudistuksen kannalta ole välttämättömiä, olisi ne tullut esittää jätettäväksi muilta kuin keskusvirastojen yhdistämiseen välittömästi liittyviltä osin ennalleen. Erityisasiantuntemus ja valvonta tulee säilyttää lain säännöksissä eikä siirtää asetuksiin tai jättää kokonaan avoimiksi, kuten esityksissä tapahtuu.

Katson, että sosiaalivaliokunnan tulee talousvaliokunnan lausunnosta poiketen muuttaa hallituksen esitystä edellä mainitsemitani osilta siten, että sisällöllisiä muutoksia ei niihin tässä yhteydessä tehdä, koska niihin ei ole riittävän huolellisesti valiokunnassa paneuduttu.

Helsingissä 21 päivänä marraskuuta 1990

Toimi Kankaanniemi

